List 18. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. maja 1872.

Obseg: Še enkrat o novi cenitvi zemljiškega davka. — Razglas daril za pokončevanje pomladanskih hroščev (kebrov) na Kranjskem. — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. (Dalje.) — Popotni opazek. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Slovansko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Še enkrat o novi cenitvi zemljiškega davka.

Po večem delu kranjske dežele se zdaj prerajtuje cenilna tarifa. To delo je prvo, ktero okrajne komisije deloma morajo same dovršiti.

Možje, kteri ste po svojih volivcih poklicani v te komisije, spomnite se odgovornosti, ktero ste s tem častnim poklicem na-se vzeli!

Če tudi postava za računstvo cenilnih tarif ne predpisuje Vam odločnih pravil (regelc), kako se ima računati (rajtati), vendar je neobhodno potrebno, računati in računati, vsak račun pa vtrditi z dokazom, zakaj ste tako računali. To je tudi že za tega del potrebno, da ob svojem času pri reklamacijah (pritožbah) imate kaj v roke vzeti. To, kar v računu morete podpreti z djanskimi dokazi, ima veljavo, ne pa le same besede, ki se ne dadó spričati z dokazi.

Kedar pa tarifo cenite zemljiščem, gledite na vse okoliščine, ktere imajo vpliv na zemeljne pridelke; zato pozvedite, ali se tù ali tam prideluje dobro ali slabo žito, gledite na lastnosti zemlje, na lego zemljišča: ali se lahko ali težko obdeluje, — na podnebje (toplo ali mrzlo, suho ali mokro), — na povodnje, točo, plaze itd., — na kmetijska poslopja, — na to, ali je kraj oddaljen ali blizo tacih mest, kjer se pridelki lahko prodajajo, — ob kratkem rečeno, gledite na vse, kar kmetijstvo olajšuje ali pa mu težave dela in po takem ceno pridelkom povikšuje ali znižuje.

Postava za cenitev zemljišč od 24. maja 1869. leta je dobra, al izvršitev njena je večidel v Vaše roke položena. Če gledé na zelo različne kraje in zemljišča, ki jih imamo na Kranjskem, se držíte povsod resnice in če tudi više komisije se bodo zvesto držale postavnih načel, verjemite nam, da se nikakor nimamo bati nesrečnega konca nove cenitve. Po tem pa mora še le prav na beli dan priti, kako krivičen je bil stari kataster, prava pijavka naših zemljišč.

Zato še enkrat stopimo pred Vas in Vas prosimo, delajte na tanko, računajte z ozirom na vse okoliščine, za vsak račun pa si pripravite djanske dokaze, in končajte delo kmalu! Če Vam je v podporo cenitve treba natančnejih pozvedeb in dokazov, napravite se na pot v tiste kraje, ki Vam niso še do dobrega znani. Svoj okraj, kjer imate ceniti pridelke, morate popolnoma poznati, ne pa le od daleč, po govoricah druzih ljudí. Za gotovo morate vedeti, kje da v Vašem okraji so najbolja, kje najslabeja zemljišča, kakošen je tu, kakošen tam svet, kajti vladni uradnik, če ne pozná Vašega okraja, utegne marsikaj napačnega trditi, temu pa morete le z djanskimi dokazi podreti krivo mnenje; same besede: „to ni res“ ne pomagajo nič.

Če dokažete potrebo službenega potovanja v ta ali uni kraj svojega okraja, Vam predstojnik okrajne komisije zarad malih potovanjskih stroškov, ki jih vlada plačati ima, ne more zabraniti potovanja, in ko bi jih on zabranil, vsaj Vam ostaja pot, da to dovoljenje od visoke deželne komisije zaprosite. Delajoči ud okrajne komisije ima za potrebne pozvedbe prav tisto pravico potovanja po svojem okraji, kakor vladni uradnik. Prav je sicer in tudi potrebno, da se državi (to je, deželam) ne delajo nepotrebni stroški, zato je tudi misliti, da udje okrajnih komisij niso še strašanskih partikularov položili vladi; al kar mora biti na korist službi in vestnemu njenemu spolnovanju, to se mora zgoditi.

Zato možje! na delo — z zaupanjem, da se kmetijstvu našemu olajša jarem starega katastra, in kmalu nova pravična cenitev na njegovo mesto stopi.

Razglas daril

za pokončevanje pomladanskih hroščev (kebrov) na Kranjskem.

Podpisani odbor ima od denarja, ki ga je dobil od hranilnice kranjske, še okoli 200 gold. razdeliti za pokončevanje kebrov.

Letos, kakor je podoba, bode v mnozih krajih pri nas na Kranjskem veliko tega škodljivega mrčesa, zato je želeti, da se mladi in stari prav pridno spravijo na lov in pokončanje tega sovražnika.

Vemo pa že od nekdaj, da se nekterim smešno zdi, če slišijo, da ta ali uni pokončuje kebre, češ, kaj bode revček za celo deželo opravil pri toliki trumi te živali, če jih tudi tavžent in tavžent pokončá!

Ta ugovor je pa ravno tako aboten, kakor uni, če bi kdo rekel: ker ne morem celega poslopja rešiti ognja, naj pa še hlev in pod pogorita. Ali ne veš, kdor tako govoriš, da ena sama babica zleze 40 do 50 jajčic, in da ta, kdor le 100 babic pokončá, pokončá 4 do 5 tavžent kebrov.

Mali trud pridnega pokončevanja kebrov po takem veliko dobička donaša kmetijstvu.

Zato podpisani odbor spet letos na znanje daje, da

za zvrhoma napolnjení mernik plača 30 krajc.

Zjutraj zgodaj in zvečer v hladu naj se otresa drevje, ki se ga otrpnjeni kebri držijo, okoli kterega si razgrnil rjuho. Kakor orehi ti padejo kebri doli, potem jih pomeči v žakelj in s kropom popari, da hitro poginejo.

Kdor je tako nabral en mernik ali več mernikov kebrov, naj jih nese predstojniku kmetijske poddružnice svojega okraja, ali županu svoje soseske ali pa fajmoštru svoje fare, da jih zmeri, koliko jih je nalovil, in potem brž družbi kmetijski v Ljubljano naznani, koliko jih je kdo nalovil in kteri dan.

Glavni odbor družbe kmetijske se nadja, da bodo gosp. predstojniki kmetijskih podružnic, gosp. fajmoštri in župani ta mali trud na korist domačemu kmetijstvu radi žrtovali, da sprejemajo polovljene in umorjene kebre, — da jih merijo, kolikor jih je kdo nabral, in da naznanijo brž odboru imena tistih, ki so kebrov nalovili in kedaj so jih jim prinesli, da se jim potem darilo izplača. Tem bolj pa se je nadjati te domoljubne pripomoči od omenjenih gospodov, ker jim nalovljeni kebri ostanejo v last; saj so, kar se jih ne dá kuretini pozobati, ki jih rada žrè, posebno dober gnoj, čegar mernik je po preiskavah kemikarja prof. Stöckhardt-a po gnojilu svojem vreden okoli 20 krajc.

Gospodje podružnični predstojniki, župani in fajmoštri se tedaj vljudno prosijo, da to reč drage volje v svoje roke vzamejo, priporoča se pa ta reč tudi gosp. učiteljem ljudskih šol na deželi.

Odbor c. k. družbe kmetijske.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

Spisal Franjo Kuralt.

(Dalje.)

V.

Za dobro obdelovanje zemlje potreben je tudi dober plug.

Ni ga tako potrebnega in koristnega orodja za poljedelstvo, kakor je plug (drevó). On preobrača in rahljá zemljo, pospešuje delovanje zraka na zemljo, pokončuje plevél, podorava gnoj in ga z zemljo pomeša, pripravi zemljo za setev in pokrije tudi seme.

Akoravno plug tako važna dela, ktera rastlinski rasti mnogo pripomorejo, in žetev povikšajo, opravlja, vendar je malo poljedelcev, kteri to spoznajo, in si za svojo zemljo in njeno obdelovanje sposobnih plugov napravljajo.

Poljedelstvo je tudi že v tem obziru jako mnogo napredovalo, akoravno je mnogim poljedelcem še to neznano, in si pluge le po starem kopitu zmirom še narejajo in take upotrebljujejo.

V novejih časih naredili so učeni poljedelci različne pluge, kteri se drug od druzega v tem razlikujejo, da so nekteri posebno za rahlo, drugi zopet za težko zemljo sposobni, nekteri za planjavo, drugi za hribe, nekteri za plitvo, drugi za globoko oranje.

S takim plugom se more za njega pripravna zemlja mnogo boljše obdelati, kakor pa z drugim. V novejših časih rabi se plug za globoko oranje, kteri je jako koristen za poljedelca.

Tak plug zemlje ne preobrača, nego jo v globočini samo zrahljá. Tako zrahljana zemlja se lahko v globini z mokroto napoji in rastlinam hrano pripravlja, ko jim nasproti voda nad koreninami navadno škoduje, da gnjijejo.

Težka zemlja se boljše zrahljá ter postane bolj suha in rodovitna. Rahlja zemlja pa zopet več mokrote v-se vzame, in te rastline v taki zemlji jako potrebujejo. Korenine si lahko tudi v globočini živeža iščejo, ako je zemlja zrahljana. Orje se mnogo laglje, ker drug plug ne zadeva na take zapreke.

Ker pa ni vsakemu poljedelcu mogoče, za vsako oranje poseben plug imeti, druzega za plitvo, druzega za globoko oranje, za težko zemljo druzega in spet za rahlo druzega, zato mora poljedelec paziti, da, kolikor mogoče, je njegov plug popolnoma, da more svoje delo dobro dovršiti.

Imeti mora zatoraj v obče plug dobre lastnosti, ktere so za dobro obdelovanje zemlje neobhodno potrebne.

Dober plug mora tedaj biti:

1. močno narejen, da lahko pri oranji vsako zapreko premaga;
2. ne sme biti predrag;
3. biti mora tako narejen, da ga vsak kolar in kovač lahko popravi, ako se je kaj pokvaril;
4. mora lahko in sigurno iti, da se živina preveč ne vtrudi, da ga orač more lahko voditi in ravnati, ako hoče globokeje ali plitveje orati;
5. mora male zapreke premagati in ne uhajati iz tira;
6. črtalo naj reže navpik, lemež pa vodoravno; zemljo mora polagoma vzdigovati in popolnoma preobračati; to pa najbolje opravijo plugi z vrteničasto desko;
7. deska in podsadno lice naj bodete železni ali pa vsaj z železom okovani, ker se tako zeló ne drgne in živina mnogo manj trpi;
8. za težko zemljo bodo naj bolj močni, za rahlo zemljo pa bolj lahki plugi.

To so glavne točke, ktere mora imeti vsak dober plug, da se delo more dobro dovršiti, in da se živina po nepotrebnem ne muči.

Dragi poljedelci! zlajšajte si svoje delo in zboljšajte si svoje pluge. Slab plug Vam in živini težave dela, zraven pa še delo slabo opravlja, — in nasledek vsega tega je manjši pridelek.

Popotni opazek.

Kdor koli ima veselje nad velikim napredovanjem v sadjereji na Kranjskem, mora mu letos veselja igrati srce o pogledu, kako vsako sadno drevo, mlado ali staro, majhino ali veliko neizrekljivo lepo cvete in obeta obilo povračilo za delo in trud, ki ga je gospodar na-nj obrnil.

Al zeló žalostno je videti, kako ves lep pogled na cvetje, vse upanje okusnega pridelka, vse povračilo stroškov in truda po zanemarjenem obiranji gosenic gré pod zlo, zlasti pa, da so se tega vkrivili ljudjé, ki so prejeli od kmetijske družbe svetinje za pridno izrejo sadnih dreves, zlasti ob véliki cesti. V črne bukve ž njimi!

Dr. Orel.

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

X. pismo.

V zadnjem pismu, predragi prijatel, Ti nisem mogel vsega našteti, kar sem videl in doživel 25. avgusta v Zagrebu. Slušaj me toraj še dalje.

Po končani ognjogasilni produkciji sem šel ogledat še izraelitiški hram, to je, judovski tempelj. Oni stoji blizo Jelačićevega trga, in reči se mora, da je zal od zunaj, prekrasen od znotraj. Ta čast se Abrahamovemu zarodu mora dati, da za blíšč svojih tempeljev ima veliko vnemo in skrb, kar mu je tem lože, ker imajo ti ljudje dovolj „pod palcem“. Videl sem krasni judovski tempelj na Dunaji; al reči morem, da zagrebški mu ni zadej; da, kmalu bi mu dal predstvo. Lepi denarci so se morali potrošiti za to stavbo. Ker je bil ravno petek, tedaj predvečer sobote — judovskega praznika — šli smo tudi proti noči še k njihovi božji službi. Glasno-vršeče orglje so prav dobro pospremljevale vbrano

petje na koru, kakor tudi res vrlo umetne glasove rabinarjeve, ki je pel pred oltarjem. Ta mož kot pevec bojè na daleč okrog sloví. Tudi osvečava po svetišču bila je posebno bliščeča.

Iz judovskega svetišča prisedši napotili smo se naravnost proti reduti k svečanemu koncertu, kteri se je imel pričeti ob 8. uri na slavo dvestoletnice Jana Komenskega. Gledišči oder je bil nakitjen s kipom Komenskega; vse točke so se vršile posebno dobro, tako, da po končani vsaki ni bilo ploskanja in slavaklicev ne konca ne kraja. Slišali smo pa ta večer tudi res izvrstne glasove tako v petji, kakor tudi na glasoviru in druzih muzičnih orodjih. Tudi Nedvedova „Popotnikova pesem" (slovenska) je stala kot 5. točka na programu; dalje srbsk zbor, česk zbor itd. 2. točka je bil prolog, sestavljen in vrlo dobro prednašan po gledališkem ravnatelju Josipu Freudenreich-u. Zlasti sklepne besede:

„Skupštini toj slava uviek cvala
Kô ju sebi ona stvovit znala"

so bile s posebnim navdušenjem pozdravljene, od galérij doli pa je prifrčalo med tem enako belim golobičicam na stotice lično tiskanih iztisov prednašanega prologa, kterega smo raznesli kot drag spominek menda po vseh pokrajinah velečastne majke Slave. — Po končanem koncertu smo si šli v družbici dobrih prijatlev iskat kaj večerje, za ktero se nam je pa dovelj tesno godílo. Se vé, da toliko tujcev je lahko djalo Zagreb že za marsikako reč v teh treh dnevih na „suho". — Pa še nekaj druzega se mi je bilo pripetilo ta večer; zgodilo se mi je bilo namreč enako unemu popotniku, ki je šel iz Jeruzalema doli v Jeriho. Kaj? kaj? me utegneš prašati: ali si bil med razbojnike padel? Da, da! dragi moj, bilo je blizo tako, samo z razliko, da mi ni šlo ta večer v penklje za denar, ampak za — lasé. „Otekle" lase mi bi bili radi priskrbeli po hrvaško-narodni šegi neki dobri prijatli za prihodnje jutro, in treba mi je bilo res skoraj orjaškega boja, da sem prišel — o pravem času k počitku in tako otet bil proteče sile. —

Čas mojega bivanja v Zagrebu tedaj je bil minul, minul pač prezgodaj, kajti dnevi, ktere sem ondi preživel, ostanejo mi v najprijetnejšem spominu, ter nepozabljivi za čas življenja mojega.

Zgodaj zjutraj 26. dne avgusta vstanem. Ta dan je bil namreč napovedan za izlet v Križevce v ondotno gospodarsko šolo. Ker se človek mora učiti, dokler je živ, zato sem se hotel vdeležiti tudi tega izleta, česar tudi ne obžalujem. Prvo, kar sem to jutro storil, bilo je, da sem se srčno zahvalil gostoljubu gosp. Jeglič-u za preprijazni sprejem v njegovem stanovanji. Ni namreč mala reč to človeku, ki ima vsak trenutek dneva odločen za mnoga svoja opravila, sprejeti za cele tri dni sedem gostov pod svojo streho in v svoje lastno stanovanje. (Naj bode toraj blagemu g. rojaku srčna zahvala s temi vrsticami še enkrat izrečena!). Potem pa sem spravil v naglici skup svoja mala kopita, poslovil se od Zagreba ter napotil se proti kolodvoru. Na tej poti sem videl prvikrat in slišal streljanje z mitrelesami — onimi novimi topovi, na ktere kot na svojo znajdbo so stavili Francozi pred zadnjo vojsko s Prusi posebno zaupanje; al poslednjič bili so od svoje lastne znajdbe prav po besedah prislovice: „kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade" neusmiljeno kropljeni. Ko prihitim na kolodvor, bila je tu pri denarnici tolika gnječa, da je bilo strah. Res ne umem, zakaj da na večih kolodvorih, in zlasti kedar več vlakov hkrati odhaja, samo en denarničar oddaja vozne listke. Blizo cele ure smo se bojevali okrog malega okenca, pa vse zastonj; ni bilo moč blizo priti. Ker pa se je bližal že čas odhoda, grem na dvor, kjer so vozovi že pripravljeni stali. Tukaj mi je bilo naznanjeno, da se smem kar vsesti v voz, ter da morem plačati voznino med potjo konduktêrju, kar se je tudi zgodilo. O daljnem potovanji proti Križevcem itd. zveš kaj več v prihodnjem pismu. Zdravstvuj! Ves Tvoj

Josip L. Železodolski.

Slovensko slovstvo.

* *Popotvanje v sveto deželo, v Egipt, Fenicijo, Sirijo, na Libanon, v Carigrad in druge kraje* — se imenuje 26 pôl debela knjiga (ponatis iz „Danice"), ki jo je gosp. Luka Jeran na svetlo dal ter se na prodaj dobiva pri M. Gerberju in druzih bukvarjih.

Že ko je „Danica" prinašala potopise, jih je gotovo radosten prebiral vsakdo, kogar mika zvedeti kaj več in bolj na tanko o onih nam zgodovinsko najimenitniših krajih, pa tudi druzih turških. Kar se je v časniku na posamesnih listih bralo, ima čitatelj zdaj v eni knjigi skupaj pred seboj. Prečastiti gospod pisatelj je vse te kraje leta 1866. sam obhodil, in kar je svetá in ljudstva videl in kar je zanimivega doživel, je popisal tako mično in lepo, da čitatelju stojí pred očmí, kakor da bi sam ondi bival. Privzel pa je tudi marsikaj iz zgodovinskih in druzih bukev, kar se mu je potrebno zdelo, da je podoba kraja in ljudstva popolnoma. In tako smo Slovenci po tej knjigi dobili drugi izvirni potopis, ki vredno pomnožuje slovstvo naše; prvi je bil zanimivi potopis ranjcega gosp. prošta Mihaela Vrne-ta leta 1859., ki so ga „Novice" prinesle in po kterih se je potem napravil poseben natis. Jeranov potopis je za 9 let novejši in obsega več zemlje, tedaj bode ta knjižica dobro došla tudi onim, ki potopis Vrnetov imajo. Toplo jo tedaj priporočamo vsacemu, kdor na tanko želí poznati imenovane kraje, ljudí, njihove običaje in šege itd. Brez popotnih težav in stroškov si prisvojí po tej knjigi znanstva obilo, sedé domá pod streho, kjer ga ne prepeka afrikanska vročina in mu ne pretí mnogo neprijetnosti in nevarnosti, ki jih popotnik strpeti mora na potovanji v teh krajih; vsaj sam pisatelj pravi:

„Dobro ti je res po širnem svetu,
Ako imaš žepe polne cvenka;
Vendar dom stojí ti v lepšem cvetu,
Zvon domači ti najlepše klenka".

* Za slovenske ljudske šole je gosp. Janez Lapajne, zdaj nadučitelj v Ljutomeru, spisal in s 95 slikami razjasnil knjižico, kterej je ime „Geometrija ali merstvo" in se za nizko ceno 30 krajc. dobiva pri Milicu v Ljubljani. Al ne samo ljudskim šolam, v kterih se po novih postavah mora nekoliko učiti geometrije, ki je podlaga pravilnemu risanju, bode dobro došla ta kratko in jasno pisana knjižica, temuč tudi onim našim umnim obrtnikom in rokodelcem (mizarjem, tesarjem, zidarjem itd.), kterih opravilstvo se opira na merstvo. V „dodatku" pa ima ta knjižica še nekaj, kar povzdiguje vredno delce, in to je razlaganje metrične mere (dolgostne, kvadratne, kubične, posodne in utežne). Kolikor držav, toliko različnih mer je dandanes; al to bode kmalu drugač; edinost v meri in vagi se bode vpeljala in v našem cesarstvu se bode od prihodnjega leta začenši do leta 1875 že smela rabiti nova (po francoski) osnovana mera in vaga, od leta 1876. naprej pa se bode morala rabiti, ker bo edino veljavna, kakor je dandanes novi denar namesti starega. In „dodatek" te knjižice lepo umevno razlaga, kaj je meter, decimeter, centimeter itd., — kaj je liter, deciliter, centiliter itd., kaj je gram, dekagram, hektogram itd. Vsega tega ni treba po druzih knjigah iskati; ta knjižica mu jasno pové.

*

* *Katoliška cerkva in njeni sovražniki* — se zove druga slovenska knjiga, ki smo jo že napovedali v zadnjem listu, da jo je spisal gosp. kanonik Kosar.

To vam je tudi krasna knjiga, res zlatega denarja sedanji čas, ko „liberalizem“ naskakuje vero in cerkev našo. Tako temeljito, objektivno in jasno razpravlja važna vprašanja, da jo bode vsak, komur je za resnico mar, prebiral z živo zahvalo prečastitemu pisatelju. Da pa čitatelji naši sami vidijo, kako razmotruje pisatelj cerkvena in narodna vprašanja, podamo jim odlomek iz te knjige za pokušnjo: prava fotografija je, vzeta iz našega sedanjega življenja. Naj bi njene besede ne bile glas vpijočega v puščavi!

Edinost verskih in národnih zadev obravnava med drugim pisatelj tako-le:

„Zlasti Slovanom bi bilo treba, to resnico noč in dan premišljevati, kajti vsa njih zgodovina spričevanje daje njeni neovrgljivi veljavi. Kratke dobe Slovanov zgodovinske slave so tudi dobe njih edinosti v politiki in veri; — dolge dobe njih zgodovinske sramote pa so dobe njih razprtja v politiki in še bolj v veri. Zastonj krivice dolžimo svoje sosede, da zakrijemo svojo sramoto. „Največ svetá otrokom sliši Slave“; ali namestu da ogromni slovanski rod drží za krmilo Evrope, kaj vidimo? da ni že skoraj tako slabotnega sosednega naroda, kteri bi z ošabnimi stopinjami ne bil že gazil slovanske zemlje. Gazili so jo in jo še — Lahi, Nemci, Magjari, Turki. Kje najdemo vzrok tej žalostni prikazni? V zgodovinski neslogi Slovanov, ki je njih orjaške sile do nezmožnosti razdrobila, in jih med seboj tako v tujce spremenila, da zdaj — otroci ene matere — se med seboj nič več ne umemo, niti se umeti nočemo, kajti vsak najmanjši rodič: slovenski, hrvaški, slovaški si s pôtnim obrazom snuje lastno književnost, v edino korist, da se duh slovanski mogočno ne zdrami, ampak s kralj Matjažem mirno spava na veke!

Vendar predaleč smo zašli; ali rana, ki nas na srcu skli, nas je zapeljala; povrnimo se tedaj zopet k Slovencem. Pa tudi tukaj — kaj se nam kaže? Ne oživljajoča moč sloge — ampak razdirajoča moč nesloge. Že nekaj let sem namreč zidamo zedinjeno Slovenijo; pa kako jo zidamo? Tako, da bomo namestu zedinjene Slovenije že menda skoraj babilonski turn dodelali; kajti gotovo že dolga dolga leta ni bilo med Slovenci toliko ravsa in kavsa, in toliko srditih strank, ki druga drugo strastno spodjeda, kakor ravno dan današnji. Začnejo duhovniki v blagor naroda kaj delati, se svetovni čmerno proč obrnejo, rekoč: vi ste mračnjaki; z vami nočemo. Začnejo zopet svetovni kaj, jim odvrnejo duhovniki: vi ste liberalci; z vami nočemo. V laséh so si stari in mladi Slovenci; — v laséh so si naši politikarji. Na Dunaj pojdemo! kličejo eni: — doma ostanimo! odvračajo drugi. In iz tacih plev naj bi zrastla zedinjena Slovenija?! Pa dokler Slovenije ni, smemo vsaj biti in se imenovati Slovenci. Pa, moj Bog, zdaj nam že tudi to lepo imé preseda! Zmirom bolj pogosto namreč se zopet slišijo odurne besede: Kranjec, Štajerec itd. Na Kranjskem pisano gledajo štajarske Slovence rekoč: kaj hočete tu? nazaj se spravite na Štajarsko. Mi Štajarci pa zopet Kranjcem z enako petico plačujemo, rekoč: tiho denite, vi niste naši; le nazaj unkraj Save! — In to naj bi bilo kamenje za palačo Slovenije? To niso vogelni kamni za slovenski dom, ampak prodno kamenje, s kterim se Slovenci med seboj kamnajo in pobijajo na radost sovražnih sosedov. V britkih urah nas večkrat hudobna misel obhaja, da bi nam smeli Nemci brez vse skrbí zedinjeno Slovenijo že kar gotovo na mizo postaviti; kajti dozdeva se nam, mi bi jo v kratkih letih zopet sami na drobne kose razbili.

Tužna nam majka! — Pa kje je zvezda, ki nam pokaže pot iz te zmešnjave? Kje so tla, na ktera se varno vstopimo k novemu, krepkemu delovanju? Kje je vez, ki vse delavne moči nerazkrušljivo zveže k složnemu djanju? In tu stojite dve stranki pred nami, kterih vsaka visoko drží svoje bandero, mu pripisuje rešilno moč, in vabi Slovence na delo. Na enem banderu beremo napis: Narodnost brez ozira na vero; na drugem pa napis: Narodnost po veri posvečena. Slovenci! kteri napis vam bolj dopade? in kteri se vam dozdeva bolj krščanski?

Kolikor je vsaj nam znano, vsi naši previdni domoljubi sedanjo razprtijo živo občutijo in britko obžalujejo, in vsi spoznamo, da če stvarí tako ostanejo, kakor so, naš narod trpí veliko škodo; kajti od tiste dôbe, kar ste se te dve stranki vidno in določno razločili, je zastalo vsé rodoljubno delovanje, in ne kar to, — ampak gré očitno in naravnost rakovo pot. Mal je narod slovenski, zato tudi delavnih močí ne more biti veliko; in ni se toraj čuditi, da tako zvani „liberalni“ možje ne morejo nič zdatnega izpeljati brez tako zvanih konservativnih, pa tudi ti ne brez onih; in v tem, ko vsi za narod gorimo in bi radi za-nj delali, smo si po tej nesrečni razprtiji sami roke zvezali, da delati ne moremo in vnemarno gledamo, ko naše ubogo ljudstvo v plen in žrtvo svojim sovražnikom služi. Zato tudi izmed obeh strank odmeva glas: tako ne sme ostati, nekaj se mora storiti! Pa kaj in kako? — Kaj? na to vprašanje imamo menda vsi le en odgovor: razprtijo moramo poravnati, si zopet prijazne roke podati in se zediniti. Pa kako? — pri odgovoru na to vprašanje si gredó, žalibog! naše misli pač daleč — in prav daleč navskriž.

Možjé „liberalne“ stranke nam kažejo svoje bandero: „narodnost brez ozira na vero“, in nas konservativce k sebi vabijo rekoč: „mi ne vemo druzega sredstva, da razprtijo poravnamo in se zopet zedinimo, kakor da vam to bandero ponudimo; v mnogih drugih rečéh, zlasti v verskih in cerkvenih, so si naše misli morebiti tù in tam navskriž, al v narodnih stvaréh imamo vsi enake misli in enake želje: zato je tudi sloga le pod našim banderom mogoča. Pustimo tedaj za zdaj verske in cerkvene stvarí celó na strani in združimo se okoli bandera gole in same narodnosti. Kedar smo enkrat narodno vprašanje rešili, to je, Slovencem narodne pravice priborili, onda še le se hočemo v dve stranki razdeliti in se med seboj poskusiti, kteri bodo močnejši, ali mi liberalci ali vi konservativci“.

Na prvi videz bo morebiti ta nasvet nekterim bralcem dopadel, da porečejo: vsaj je res; to je pametno, tako napravimo! — Mi pa smo druge misli. Nam je celó nemogoče, se temu banderu pridružiti; — pod tem banderom ne sklenemo sprave, in svarimo po dolžnosti tudi vas, ljubi bralci: za tem banderom nikar ne hodite! In zakaj ne? Zavolj treh razlogov.

Prvič: Dolžnosti, ktere nam naša sv. vera nalaga, niso take, da bi jih smeli kedaj za nekaj časa, morebiti za več let, sploh tako dolgo na klin obesiti, dokler nismo Slovencem narodnih pravic priborili. To, kar nam vera veleva, nas veže vsak čas, vsako uro, vsak trenutek našega življenja; nikdar in nikoli ne smemo teh dolžnosti spred očí pustiti, jih zanemariti. K onemu banderu tedaj nikakor ne pristopimo, ker ni krščansko, ampak pogansko.

Drugič: Ko bi pa tudi to ne bilo, mi za tem banderom ne gremo zato, kar nam je, kot kristijanom, samo po sebi nemogoče, to izpeljati, kar zahteva. Na-

rodnost brez ozira na vero! — kako li zamoremo to napraviti? Nam se to ravno toliko dozdeva, kakor ako bi kdo rekel: človek delaj; pa dela naj tvoja duša brez ozira na teló; — ali naj dela tvoje teló brez ozira na dušo. Kako hočeš to? Loči dušo od telesa in mrtev si in celó nič delati ne moreš. Duša in telo, živo zvezana, sta ravno ena oseba — eden človek, ki nosi odgovornost za vsa svoja dejanja, dušna in telesna. — Zdaj pa reci katoliškemu Slovencu: zdaj delaj kot katoličan brez ozira na Slovenca; zdaj pa delaj kot Slovenec brez ozira na katoličana. Kako hočeš to? kako hočeš sam v sebi ločiti katoličana od Slovenca? Naslov tega bandera tedaj druzega ni, kakor sleparija za kratkovidne duhove; nastavljena limanica za bebce, na ktero se pa nijeden razsvitljen in vesten katoličan ne vsede.

In tretje je to, da nam mnoge skušnje, ki smo jih zlasti zadnji čas doživeli, jasno kažejo, da onim, ki nam to bandero kažejo, prav za prav z njim še resnica ni; kajti sami ne držé tega, kar so na bandero zapisali. Znano je namreč, da so naši konservativni rodoljubi itak dolga leta z liberalnimi složno delali na narodnem polji. Liberalci jim ne morejo očitati in jim tudi niso očitali, da bi bili v kterikoli točki nezvesti postali narodnemu programu, in vendar so jih povsod, kjer so le mogli, spodbijali in si prizadevali, jim vzeti ves vpliv na javno življenje. S tem pa jasno pričajo, da jim samim ni resnica s svojim banderom; kajti ko bi to bilo, bi jim bil kat. duhovnik, ki poleg svojega rodoljubja ves gori za svoj cerkveni poklic, enako ljub tovarš, kakor zdravnik ali advokat, ki poleg svojega rodoljubja vsa gorita, eden za zdraviteljsko učenost, drugi pa za paragrafe zakonskih knjig. In če bi jim dali tudi veljati, da resnično hočejo po tem načelu delati, kažejo vendar v svojem djanji, da jim je to nemogoče, ker v tem, ko kličejo: „narodnost brez ozira na vero!“ — se vendar sami nehoté vedno na vero ozirajo; kajti le kar zavolj vere jim mrzé določni katoliški možjé, naj bi bili sicer še toliki rodoljubi. In tako so možje te stranke sami najboljši djanski dokaz za resnico tega, kar smo zgoraj rekli, da je ravno tako nemogoče narodno vprašanje ločiti od verskega, kakor nam je nemogoče, da sami v sebi ločimo Slovenca od katoličana. — Bandero te stranke tedaj nič druzega ni, kakor zapeljiva zanjka, določnim katoliškim rodoljubom nastavljena, da bi zatajili svoje verske in cerkvene dolžnosti, in vrh tega še verskim mlačnežem kakor hlapci pri delu pomagali, ko na narodnem polji med čisto pšenico rodoljubja sejejo pleve in zel onega vrtoglavnega liberalizma, kteri ni ne tič ne miš, ampak spaka vsega zdravega in doslednjega mišljenja, vir vseh homatij in nesreč, v ktere je uboga Evropa zabredla in se dalje bolj vgrezuje, in pravi oče onega rdečega socializma, ktere bo morebiti že v kratkem njegovo dedšino nastopil na razvalinah podrtih cerkev in porušenih prestolov. Pod to bandero tedaj katoličani, ki se svojih verskih dolžnosti zavedamo in ob enem tudi zdravo pamet še čislamo, nikakor ne stopimo; — na tem mestu toraj je tudi porazumljenje in sloga nemogoča.

Tedaj poskusimo drugo pot, in poglejmo bandero, ki ga konservativni, to je, določno katoliški rodoljubi v rokah držé z napisom: „Narodnost po sv. veri posvečena“. Kazaje na ta napis prijazno vabimo možé prve stranke rekoč: ker mi ne moremo stopiti pod vaše bandero, stopite vi pod naše. Narodnost je itak na našem kakor na vašem banderu zapisana; da vam pa mi ponujamo narodnost celó posvečeno, potem menimo, na svoji ceni ni zgubila, ampak le pridobila. Pa pravite: beseda vera nas žali. Poglejmo, — odkritosrčnost in resničnost veljá.

Vprašamo vas: ste li katoličani? Vi rečete, da. — Hočete katoličani tudi ostati? Vi zopet rečete: dá. — Dobro! če so te besede iz vaših ust odkritosrčne, kaj vam tedaj brani stopiti pod naše bandero in se pod tem banderom z nami zediniti? — Pa vi rečete: katoličani sicer smo in ostati hočemo, ali z Vašim katoličanstvom se ne moremo sprijazniti. — Dobro; če ste res katoličani, morete tudi vedeti, da si katoličan svoje vere ne sme snovati sam iz sebe (a priori), ampak da je katoliška vera božja zaloga (depositum fidei), učeči cerkvi izročena, ktero more vsak katoličan celó sprejeti — ako hoče sploh katoličan še ostati — in nad ktero ne sme nihče nič spreminjati, tudi njen škof in njen papež ne. Če vam toraj naše katoličanstvo ni po volji, nam pa dokažite, da smo mi slovenski duhovniki v nasprotji z ono vero, ktero je katoliška cerkva od apostoljskih časov do sedanje ure po vsem svetu učila. Ako nam to dokažete, hvaležni vam bodemo in popravili bomo svoje mišljenje v verskih zadevah. Dokler nam pa tega dokazati ne morete, vas poprimemo za vašo določno besedo: da ste in ostati hočete katoličani — in vas zarotimo pri nevarnosti, v ktero naša nesloga slovenski narod paha, da vi na našo stran stopite in pod našim narodnim pa krščanskim banderom nam prijatelsko roko v spravo in prihodnjo slogo podaste. Obrnemo se tedaj do vseh katoliških Slovencev, in jih kličemo v imenu mile domovine pod bandero, ki nam obeta brambo najžlahtnejših biserov: narodnosti in vere. Edinost v veri nas pelje k edinosti v narodnem prizadevanji, in edinost v veri prikliče nebeški blagoslov nad naše narodno delo.“

Mnogovrstne novice.

* *Velikansko zver — morskega psa (Haifisch)* — so 16. dne u. m. vjeli v morji v Preluki pri Voloski (blizo Reke). Ta strašanska riba je 15 čevljev dolga in 12 čevljev široka, tehta pa 45 centov. Tacega še ne pomnijo. Bil sem pričujoč — pripoveduje pisatelj v „Danici“ — ko so vjetega morskega psa razparali; našli so v njem kosove človeka (vojaškega mornarja), glavo, vse oprsje z mesom obe nogi s čevlji, srajco, plavo haljino (bluzo) in na robu (krogeljnu) 3 rede, častno znamenje mornarsko, pa ribo delfina, ki je gotovo tehtal 3 stote, in jagnječo kožo. Vse mesto vre skupaj ga gledat, ne vé se še, kaj bodo dalje ž njim počeli.

Dopisi.

Iz nemškega Štajerja 15. aprila. R. *) — Veliko veselje je na tujem živečim Slovencem vzbudilo naznanilo, da se je vendar enkrat tako potrebna naprava, kakoršna je banka „Slovenija“, na domači zemlji ustanovila. Kdor je delovanje na denarstvenem polji le količkaj opazoval, moral je težko pogrešati take domače naprave. Čestitamo tedaj gospodom, ki so se trudapolnega dela, delnice bankine domačinom v roke spraviti, poprijeli, ter jim želimo iz srca dober vspeh. Pri tej priložnosti moramo pa tudi vse narodnjake, kterih še bahanje tujcev z njihovo „inteligenco“ in „kapitalom“ ni vzbudilo, vljudno opomniti, naj s krepkim sodelovanjem temu v prihodnje tako koristnemu podvzetju k zaželenemu vspehu pripomorejo. Na zdar!

Iz Tominskega 23. aprila. — Moj dopis v 16. listu „Novic“ meril je očitno na društvo „Soča“, v ožjem pomenu na društvene kolovodje, čijih glasilo je list „Soča“. Slovenskim čitateljem pa je javna skrivnost, da ima „Soča“ še drugo glasilo v „Slov. Nar.“, kte-

*) Draga nam prijazna ponudba! Vred.

remu dopisuje. Al naj se posluževa že unega ali tega glasila, izvir je isti. V svojem 16. listu se oglaša vredništvo „Soče“ Novicam in njih prijatelju na Tominskem, češ, da „Soča“ ni širila vesti, da se je Črne obesil. List „Soča“ ne, eden njenih društvenikov pa, in prišla je ta vest potem celó v nemške časnike. Dalje „Novicam“ očita „šepasto“ slovenščino. Vsak slovensk list vsaj nekako ima svojo pisavo, — ktera da je prava, je še odprto vprašanje. Res, da „Novice“ niso našpikane z „baš“, „jedva“, „ka“, „mej“ itd., so pa tem lože umljive njim, za ktere so pisane. *) Da vrednik „Soče“ oni goriški dopis v 40. listu „Slov. Nar.“, ki je meni povod dal v „Novice“ pisati, kakor lastno dete, gorko zagovarja, tudi nekaj pomeni. Ne bi ga bilo brigalo, kaj kdo iz Gorice v „Slov. Nar.“ dopisuje, ako bi ne bila kaplja „Sočine“ vode. „Nam ni treba delati kakor delajo tisti „mi trije“, ki v „Novicah“ eden druzega hvalé“ — te besede „Sočine“ me spominjajo na neko trojico, ktera iz Kranjskega prisedši hoče v Gorici gospodovati. Menda meri po svojem laktu. — Konečno naj še omenim, da jaz, ki bivam v onem kraji, ki je razsvitljenja najbolj potreben, ne umem, zakaj da vrednik „Soče“ zarad mojega dopisa po „Novicah“ maha? Je-li misli, da je meni „Soča“ nedotakljiva? Ali se jezí zato, da so „Novice“ moj dopis sprejele? In kako da ljubljanske rečí, celó kranjski deželni odbor v odgovor na moj dopis pritira! — Ta logika mi je nova! Vidi se, da mu je edino na tem, da le udriha, naj zadene, kogar zadene, kakor vinjen človek, ki insultira vsacega, kogar na poti najde! — Zdaj pa samo še to: „Treba je vse poznati, a vsega ne imenovati“, velí pregovor. Dopisniki v „Sočo“ in v „Slov. Nar.“ pak govoré o nas Tomincih, osobito o Winklerju, kakor da bi njihovo mnenje bilo naše mnenje. Res, da vsak svoje misli imeti smé; al vsak vé, kaj mu je prav, kaj ne; o koristih naše hiše ne bodemo „Soče“ za svet vprašali.

Iz Trsta 30. aprila. — (*Rojanska čitalnica*) napravi 12. dne t. m. besedo s predstavo igre „Ženin od gladi“ in umetnim ognjem. Vljudno se vabijo vsi častiti udje.

Črnomelj 23. aprila. (*Čitalnica; mestni zastop.*) Preteklo nedeljo je naša čitalnica zopet napravila veselico z obilnimi udi in gosti. V gledališki igri „Kteri bo?“ smo opazili izvrstne dve močí: gospodičino Šusterjevo in gospodičino Šeringarjevo; očitna hvala jima! Čeravno so zaslužili hvalo vsi gospodje igralci, moram vendar še posebno omeniti, da g. Perše je „doktorja“ tako dobro delal, da smeha ni bilo ne konca ne kraja. Srčna hvala gré gosp. Medicu, da je rolo „Štefka“ še le 24 ur pred igro prevzel, pa jo vendar jako dobro izvršil. Bog daj, da se mu trdno zdravje povrne in ž njim zdatna moč ohrani našemu gledališču. — Donesek te veselice, namenjen dramatičnim potrebščinam, je bil precejšen; zato se zahvalujemo vsem udom in gostom za prijazno podporo. — Če čitalnica binkoštne praznike zopet napravi kako veselico, gotovo jako vstreže mnogim željam; zato le marljivo naprej z domačo Talíjo! — Kakor lepo pa napreduje narodna stvar pri nas, tako nazaduje občinski zastop po razdoru, ki je med županom in njegovimi tremi privrženci (Virant, Pavlin in Šprajcar) in pa med drugimi deseterimi. Ali ona trójica z županom vred ne vidi, da je ž njimi vse nezadovoljno, a vendar se kot smola držé krmila? Najnazadnje bode Črnomelj vendar le Črnomelj ostal! Evo! mal obrisek, kako se zdaj pri nas županuje, ker pritožba večine odborove za razpust sedanjega zastopa še ni rešena. Župan razpiše sejo k sebi, — ker je pa odbor zarad tehtnih vzrokov drugo pisarnico odločil, pride 10 odbornikov v novo pisarnico, župan in njegovi gori imenovani 3 „prijatelji“ pa gredó k županu! Se ve, da oni 4 ne morejo nič skleniti, večina 10 odbornikov pa brez župana tudi ne. Ali ni to res lepa mešanica? Bralci vprašajte se sami: s kterimi boste potegnili? z manjšino ali z večino? In ravno o tem vprašanji ni rešenja pričakati. Ali se občinska postava od 17. svečana 1866. l., posebno njen §. 28. ne pozná? Najbržeje da se poznati noče. Po takem pa nastane vprašanje: kdo bo pa druge postave spoštovati imel? Letos bi imel po navadi polják (poljski čuvaj) postavljen biti; župan je hodil po krčmah in hišah odbornikov poprašavat, kako so zadovoljni? Je li to spodobno za mesto? Ali pa je tudi pošteno to, da se baha, da on mestno blagajnico zaklada? On, se ve da lahko zaklada, ker v 48 urah 20.000 forintov premore! Mi pa vendar-le dobro vemo, da je velik siromak, kakor nas drugih več. To je za mesto sicer razžaljivo; ker pa ga poznamo, da ni kos županstvu, prenašamo vse njegove brklarije, trdno prepričani, da bode enkrat konec tej anarhiji mestnega sedanjega zastopstva.

Iz Kranja 29. aprila. — Prihodnjo nedeljo 5. maja ob 5. zjutraj napravita čitalnica in „Gorenski Sokol“ svoj prvi izlet na goro sv. Jošta.

Iz Ribnice. — 23. dne u. m. so nas Ribničane zapustili prečastiti g. Anton Zorec, duh. pomočnik in predsednik naše národne čitalnice. S svojo posebno gorečnostjo v opravljanji težavne duhovske službe, s svojo dobrotljivostjo in prijaznostjo v navadnem občevanji so si pridobili prečastiti gospod verno vdanost in iskreno ljubezen vseh Ribničanov in ni se čuditi, da se je pri očitnem slovesu zadnjo nedeljo pred odhodom utrnila marsikaka vroča solzica in da se je na dan ločitve zbrala obilna množica ljudí svojemu zvestemu prijatelju zaklicat zadnji „Bog Vas obvaruj!“ Pa ne samo kot izvrsten duhovnik, temveč tudi kot navdušen buditelj narodnega gibanja, kot prvi načelnik naše narodne čitalnice si je gosp. Zorec nabral velike zasluge. Predsedoval je čitalnici od njenega spočetka do sedaj — in kaj se pravi „predsedovati“ na deželi mlademu društvu, ki se je komaj povilo, ki ima med svojimi udi večidel neizvedene priproste ljudí, ki vsi gledajo le na predsednika in njemu prepusté vso skrb in vse delo, — to vé edino le isti, ki je sam nosil to breme. Spoznali so pa to tudi čitalničarji in so svoje spoštovanje in svojo hvaležnost pokazali gosp. predsedniku pri odhodu njegovem na samostojno duhovnijo Žalino. Dvignili so tribojno zastavo in ga sprejmili ž njo do Vélikih Lašič. Jako ginljivo je bilo slovó od predrazega gospoda, vrlega narodnjaka, ki je obljubil tudi zanaprej ostati ud čitalničin in jej je zagotovil bogato podporo. Čast takemu možaku! V znamenje največega spoštovanja, blagi

*) „Novice“, po kterih se je marsikdo slovenščine naučil in ktere se pač nikdar ne bodo slovenščine od „Soče“ učile, se doslednje ogibljejo onih „novotarij“, ki druzega niso, kakor enoletne rastline, ki si jih izmisli ta ali uni, za njim pa potegne množica pisateljev, ne vedé, zakaj. Če tudi nekteri o slovnici slovenski nimajo ne sledú ne tirú, pisarijo one enoletnice, češ, „zdaj smo pa že „na vrhuncu abcedarske slave!“ To niso le prazne besede; to govorimo iz obilega lastnega prepričanja. Pred malo leti niso naši tiskarji ne desetine toliko črk **i** in **j** potrebovali, kakor jih dandanes potrebujejo, kedar tiskajo nekterih pisateljev sestavke. Leta 1864. menda je bilo, ko je pismenka **i** kakor toča bíla na vse besede; tako smo brali: „gospoda, na zdravije!“, „klobukovo perije“, „veselije“. „mir gospodije!“ „ciganije“ itd. itd. Nekoliko časa je tega **i** bilo kakor je ogršice včasih med ajdo. Zginul je ta plevel. Potem se je prikazala črka **j**, ktere je danes v nekterih spisih vse polno. Naša poštena ni in niso, kakor ju narod izgovarja v večini, zatrla sta v nekterih spiskih nej in nejso; al tudi to ni trajalo dolgo, in prikazal se je nij in nijso, umetnostij namesti umetnosti, rečíj namesti rečí, jedij itd. „Novice“ se nikdar niso brigale za te „novotarije“, dobro vedé, da vse to je le od danes do jutri, zato pa so se za-se tudi ogibale teh enoletnic, pustivši jih le takim svojih dopisnikov, kterih srce je začasno na-nje privezano. In še danes bile bi pustile te stvarce na miru, ako ne bi je bil omenil čestiti naš dopisnik. Vred.

gospod Anton, naj Vam še enkrat zakliče cela fara ribniška: „Srečni!“ „Z Bogom!“ — naj Vam, častiti gospod predsednik, zadnjikrat zagromí ribniška čitalnica: „slava!“

Iz Ljubljane. — Radovedni smo čakali te dni razsodbe c. kr. državne sodnije dunajske o pravdah dveh. Ena je bila ta, da ljubljanski mestni odbor se brani, deželnemu zakladu plačati stroške preteklih let za mestne bolnike v ljubljanski bolnišnici in je zarad tega pravice iskal pri državni sodniji; druga pa je bila ta, da je tržaški deželni zástop tožil kranjski deželni zástop, ki noče plačati stroškov za take nezakonske otroke (najdence), ki niso bili v porodnišnici tržaški rojeni, ampak zunaj nje v Trstu ali kje drugod. Deželni odbor kranjski v obeh pravdah je zastopal gosp. dr. Costa, deželni naš odbornik in advokat. Razsodbo je sodnija razglasila v pondeljek. Zavzeli smo se, da je visoka sodnija zdaj prvo pravdo drugače razsodila kakor lani in deloma prav dala mestni tožbi, in to o tem, da od leta 1866. začenši se ima plača na dan za bolnika računati le po $52^1/_2$ krajc. (ne tedaj po 60 kr.) in deželne priklade mestne (kolikor spadajo na bolnišnične stroške) se imajo vračunati v ta znesek; odbila pa je državna sodnija zahtevanje mestnega odbora, da bi se mu povrnili že plačani zneski od leta 1851. do 1865. leta in da bi se deželni zbor prisilil v gotovem času definitivno uravnati bolnišnično tarifo. Po takem dobí mestni odbor veliko manj, kakor je pričakoval in kolikor je deželni odbor v svojem času v deželnem zboru mu ponujal, kar pa so odbili Auersperg, Apfaltrern in Kromer. — Veliko neugodnejše je iztekla tožba tržaška; sodnija se je izključljivo le prijela postave leta 1868., povdarjaje, da c. kr. dvorni dekret od leta 1841. — naša bramba — je bila dana le za doljno Avstrijsko. Ali ne kaže to prav očitno, da je dunajska vlada že od nekdaj špogala federalizem, ki se ga dandanes tako strašansko bojí; vsaj je v istih zadevah ločila deželo od dežel!

— (*Iz deželnega odbora 26. aprila.*) Plačilu učitelja ljudske šole v Bruznicah je deželni odbor dovolil iz normalnega šolskega zaklada letni donesek 100 gold. od l. 1874. začenši. — Ker c. kr. ministerstvo za grajenje Save pri „Gorenji Savi“ vštric Kranju ni nobene podpore dovolilo, se je deželni odbor obrnil na c. kr. okrajno glavarstvo v Kranji, da ono z dotičnimi vasmí, kterim Sava škodo dela, o tej zadevi obravnava in dogovorí: koliko dela in stroškov bi na-se vzeli.

— (*Kozavih ovác v Istri*), zavoljo kterih so kranjske ovce ondi zaprte, je po dopisu c. kr. tržaške vlade od 24. aprila čedalje manj. Po zadnji preiskavi so našli v isterskem Črnemvrhu (Vertineglio) le 3 hudó kozave ovce, ki so se pa koj pobile in zakopale; v Jelovcah je zdaj le še ena sama bolna. Po takem je pričakovati, da bode kmalu konec bolezni in zaprtiji.

— (*Dvoje posebno lepih mladih Sufolških mrjaščekov čistega plemena*) je na prodaj pri predstojniku kmetijske podružnice v Gradacu blizo Črnomlja gosp. Homaču; eden je 8 mesecev star, drugi pa 2. Naj se pismeno obrne do g. Homača, kdor si želí zarediti izvrstno to angležko pleme.

— (*Na korist siromakom notranjskim in dolenskim*) v soboto napravljena predstava je deželno gledališče napolnila v vseh prostorijah; vspeh vseh predstav, posebno pa operete „Gorenski slavček“, bil je jako částen. Gospodičina Podkrajšekova je nastopila prva in govorila sledeči prolog, ki ga je gospá Lujiza Pesjakova na prošnjo odborovo složila in ki je občinstvu v miločutni besedi razložil blagi namen te predstave, po národnih društvih napravljene:

Prijazno gledal stvarnik je mogočni
Na milo domovino nam predrago,
Ker lepa je, da skoraj njej enake
Ne najdemo na krasnem širem sveti.
Kedó prebival v gajih je gorenjskih
In tamo čutil čara nij narave?
Kedó pozabil naše bi planine?
Kedo v srcalih videl je čistejših
Podobo bolj cvetočo še bregóv? —
Komú neznani čudeži bi bili,
Ki Nótranjec jih svoje imenuje?
Jezéro, kjer veslá ponoči ribič,
Kjer lovsko petje se glasí veselo
In kjer duhteče kmet senó kosí;
Šumeča „Reka“, ki do mórja teče
In ki izgine in se spet prikaže;
In hrib očarani, kjer stanovanje
Mamljivo je izginilih nam Vil? —
Kedó nij bil v vinógradú vesel,
Ki pridni ga Dolenjec obdeluje?
Komú prijetni nę bi bili logi,
Zeleni griči, trate in livade,
Katerim Sava moči cvetna tlà? —
Dà! lepa domovina nam je draga
Obdárjena sè čudi in s krasoto,
In zvesta, mila je in dobrotljíva —
In vendar se nesreča polastila
Preljube je, in nedrije njej blago
Bolesti krik zdaj trga tisočerni.
Tam iz dežele Nótranjske se žene,
Čez gore se razlega in ravnine
In na Dolenjskem mu odmeva jek.
Al slišite izdihljaje tožeče
In srcetrgajoči jok — in oj!
Obup, ki vmes glasí se grozovito? —

Poglejte v revno kočo
Kakó pustó je tam,
Nij ognja na ognjišči
In prazen, gol je hram.
Kakó medleva mati,
Ker polmrtev leží
V naročji jej dojenec
Z udrtimi očmí.
Da mogla bi rediti
Sè srčno ga krvjó —
Gotovo bi spet cvelo
To detece ljubó!
Starejši sinček toži:
„Imel bi kruha rad,
Le malo daj ga, oče,
Prestrašna bol je glad“.
In krížem rok posluša
Brezupen in bolán
On, ki poprej je delal
In trudil se ves dan.
Nikoli se kalilo
Mu bistro nij okó,
A zdaj solze pekoče
Čez lica mu tekó.
Le ded slabotni, sivi
Molčé se veselí,
Ker čuti, da bo kmalu
Tam, kjer uboštva nij! — —

Narisala prizorov vam enakih
Bi, žalibog, še lehko sto in sto,
Vendár čemú? — saj dosti je, če rečem,
Da vbogi, ki morí jih grozno zlo,
Rojaki nam so vrli in prezvesti,
Da so sinovi domovine vsí,

In da se ona, kakor mati vsaka
Z otroki joče, ž njimi da trpí.
Na pómoč kliče brata nas nesreča,
Otetbe njega prosijo solzé,
Tožeča reva steza hrepeneča
Do brata zaupljivo zdaj roké.
In klicala ne bo zastonj sirota,
Trenotek ta oznanja to glasnó,
Saj davnoznana vaša je dobrota
Postavila si znamenje novó.
O hvalo vam, ki ste se tukaj zbrali,
Pričaje, da ljubezen plameni,
Ki domovini ste jo skazovali
In ki za-njó naj večno v vas žarí!

Po prologu sledila je s častnim deželnim darilom poslavljena opereta, kterej besede je složila gospá L. Pesjakova, glasbo pa gosp. A. Förster, ki je bila — in to po pravici — navdušeno sprejeta. Dogodba operete, ki ima imé od deklice, ki tako lepo poje kot slavček, se vrší pod Triglavom; krasen idiličen prizor je, prava národna igra, ki nikjer ne žali nravnosti, kakor je to navada pri operetah francoskih in nemških današnjega časa. Iz tega ozira je djanje res „mager", kakor „Laibacherica" pravi, ker ne kaže — debelih golih stegenj. In prav zato še posebno častitamo gospej pisateljici, ki po slovstvenem delovanji zasluži lični lavorovi venec, ki ga je danes prejela. — O muziki, ki jo je zložil našim bralcem dobroznani gosp. Förster, se povračamo na razsodbo 3 českih učenjakov v Pragi, v „Novicah" naznanjeno, ki so vsako sekirico Försterjeve skladbe pretresali in soglasno izrekli, da je v vsacem oziru izvrstna, popolnoma vredna prvega darila. Gromovita hvala, ki je njegovi kompoziciji donela, je potrdila to razsodbo. Se vé da, kdor je tudi v glasbi želel lahkokrilatih napevov za ples ali godbe Offenbachove, ni je najdel v vzvišenih melodijah, ktere večidel vladajo v tej opereti. Zaslužil je tedaj kot pravi mojster skladbe venec, ki so mu ga podali rojaki njegovi Čehi, druzega pa njegovi častitelji Slovenci. — Ker pa je muzika umetna, je tedaj tudi težka, včasih prav težka, zato ne smemo močí diletantov meriti z mero gledaliških pevk in pevcev. Kdor tedaj iz tega ozira pravično sodi, bode nam pritrdil, da gospodičina Rosova (ki je zaslušila venec priznanja že zavoljo svoje radovoljnosti, s ktero je prevzela rolo Minke in arijo za sceno res angeljsko pela), gospodje Nolli, Meden, Pucihar, in pevci in pevke v zboru, so zaslužili živo pohvalo, pa tudi gospodičina Potočnikova kot interesantna Francozinja, gospodičina Podkrajšekova kot skrbna mati in zmirom komični gosp. Kajzel. — Nezadovoljnim nekterim dandanašnjim nemškim gostom pa rečemo le to: „geht hin und macht es besser!" Končala pa se je predstava s produkcijami „Sokola", v kterih so se posebno odlikovali gospodje Schweiger (novi načelnik), Gintar in Juvančič. Občudovali smo res njih izurjenost telovadsko. — Zadovoljno z vsem je zapustilo občinstvo gledališče, v kterem se je danes za dobrotni namen nabralo čistega dohodka 134 gold. 40 krajc.

— (*Slovensko gledišče.*) Na korist priljubljenega komika dramatičnega društva gosp. Kajzela se bode jutri, četrtek 2. maja v deželnem gledališči predstavljala „Županova Micka", v kteri beneficijant dela „Glažka", potem prizor „V nedeljo pri gledališki kasi" in vesela igra „Medeni tedni". — V nedeljo 5. maja se bode ponavljala na korist mnogocenjenemu igralcu dramatičnega društva gosp. Šmidu z veliko pohvalo prvikrat sprejeta igra „Turki pri Sisku". Nadejamo se obilo polnega gledališča in to temveč, ker to ste zadnji slovenski predstavi letošnje saisone.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Res smešno je, če se bere, kako decemberski lakaji možé, ki dandanes vladno krmilo v rokah imajo, povzdigujejo s tem, da v blato teptajo možá, čegar geslo je: zadovoljnost vseh narodov avstrijskih in po njej mir v Avstriji. Tako je te dni dunajska „Presse" psovala slavostni sprejem bivšega ministerskega predsednika grofa Hohenwarta na Notranjskem, ko se mu je poklonila velika množica rodoljubov na kolodvoru Št. Peterskem in na svojo grajščino v Ravne potujočega grofa pozdravljala z navdušenimi živio- in slavaklici. In kaj je rekla žolčasta „Presse"? „Da mora vendar-le bridko biti odstavljenemu ministerstvu — je rekla — ako potovaje (als „Wanderprediger") prodajati mora svojo modrost". — Ne, ne, ohola „Pressa"! vsaj vemo, da po vseh udih čutiš, da glorija centralistična ne more dolgo trpeti in da Avstrija, ako hoče priti do mirú in sprave, mora na čelu imeti ministre, kterim geslo je „pravica vsem narodom in deželam". Zato vsak v resnici lojalen Avstrijan z vrlimi našimi Notranjci navdušeno ponavlja živio-klice besedam grofa Hohenwarta, ki jih je 16. in 17. dne t. m. izustil na Krasu, rekši: „res sem prepričan, da v Avstriji je le vlada taka mogoča, ktera si prizadeva pomiriti in zadovoliti vse dežele in vse narode in po tej poti vresničiti in ustanoviti pravo". — „Triesterica" je o opisu unidanjega zbora „pisateljev slovenskih" v Ljubljani, kterega, kakor pravi, se je udeležilo 20 žurnalistov in pisateljev, zapazila, da pisateljev „stranke" Bleiweisove in Jeranove ni bilo blizo. Če je dr. Bleiweis kje zraven, brž pravijo „žurnalisti": „povsod mora biti!" — če pa kje ni, pa brž opazijo: „ni ga bilo!" „Na Dunaji — nam je rekel dr. Bleiweis — je tudi društvo pisateljev, kteremu imé lepo je „Concordia"; kedar bodo Slovenci sopet si tudi osnovali društvo z naslovom „Sloga", onda pristopi tudi on, in — „Triesterica" ne bode ga pogrešala. „Tagblatt" je te dni o banki Sloveniji iz nekega obskurnega časnika prinesel, kteremu se na čelu bere umazana zavidnost. Po takem morajo vendar-le „tolsti cmoki" biti, ki so jih dozdaj žrli tuji želodci! Kar se pa „leitende Persönlichkeiten" tiče, naj bi „oče" nesramnega spiska pred vsem vrtal v svoje obisti.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Deželni zbor češki v Pragi se je tedaj 24. aprila pričel — brez Čehov. Namesti da bi v zboru bilo 241 poslancev, jih je le 149, samih ustavoverskih Nemcev, — federalistov Slovanov ni nobenega vmes. Zato sta se prav kakor ironija glasila govora v českem jeziku, s kterima sta general-namestnik Koller in deželni glavar knez Karlos Auersperg pričela nemški zbor, ki se bode menda že ta teden končal, ker 7. dne t. m. se ima sopet začeti državni zbor na Dunaji. Decemberskim centralistom, ki veselja vriskajo o začasni zmagi ustavovercev, je „Reform" te dni živo resnico v obraz povedala, rekši: Krotite si svojo nezmerno radost! Spomnite se Napoleona I., ki je z svojo armado predrl v Moskvo, mislé, da zdaj je cela Rusija njegova. Al car Aleksander I. ga je zavrnil rekoč: „za Rusijo se zdaj še le prav prične vojska!" Tako je tudi s sedanjo zmaga decembristov na Českem; zdaj še le se začne borba državopravne in narodne opozicije.

Listnica vredništva. Gospodu „iz Kan. doline": Odložili smo za zdaj, ker so „Nov." v zadnjem listu le na kratko odpravile stvar.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.